

Rapport fra besøk til Brasil og IECLB 15.-24. oktober 2022 v/Einar Tjelle, MKR

Innledning og presidentvalg

Den norske kirke ble invitert til Den brasiliansk-lutherske kirkens (Igreja Evangélica de Confissão Luterana no Brasil - IECLB) 33. kirkemøte. Det fant sted 19.-23. oktober i Cacoal i delstaten Rondônia som utgjør en del av Amazonas, vest i Brasil. Den norske kirke har en samarbeidsavtale med IECLB, som ble fornyet tidligere i år. Besøket ble lagt midt i den spennende valgkampinnspurten i Brasil. Den første valgomgangen skjedde kort tid før jeg dro, med knapp ledelse for Silva da Lula. Og like etter reisen ble det klart at Lula vant over sittende president Jair Bolsonaro. Jeg og mange med meg er meget fornøyd med utfallet, men ikke nødvendigvis alle mine lutherske trosfeller (se under). På vei tilbake benyttet jeg også anledningen til å besøke en urfolksgruppe i nærheten av Cacoal og Sjømannskirka i Rio.

IECLBs kirkemøte i Cacoal

IECLBs 33. kirkemøte bestod av 90 deltakere fra kirkens 18 synoder, samt flere gjester fra andre kirker og organisasjoner i Brasil og andre land i Latin-Amerika og noen få utenfra (fra Sverige, Tyskland, Canada og Norge). I min hilsen fra Den norske kirke la jeg vekt på vår fornyede avtale og vårt felles ansvar for å dele evangeliet og stå opp for rettferdighet/demokratiet og miljøet, særlig regnskogen. (Se vedlegg).

Temaet for Kirkemøtet var *saligprisningene* (Matteus 5, 3-12). Jeg syntes det var mye glede, fin samhandling og følelse av godt fellesskap disse dagene, ikke minst gjennom gudstjenestefeiringen. Men så var det også noen litt vanskeligere ting:

Nær 700.000 døde av Covid-19 i Brasil. Mange kjenner noen som har mistet livet og blitt syke eller mistet viktig inntekt, og dette gjelder også i kirken. IECLB har hatt flere diakonale prosjekter på dette, behørig omtalt i flere rapporter. President Bolsonaros elendige håndtering av pandemien ble ikke nevnt.

Grunnen til at møtet var lagt til Cacoal, var at Amazonas-synoden nylig feiret sitt 50-års-jubileum. IECLB ønsket at urfolks- og regnskogstema ble tematisert med lokale ressurser. Til dette fikk de god hjelp av det økumeniske urfolksrådet COMIN. Med mine kontakter i *Interfaith Rainforest Initiative* var også kontakt med den brasilianske koordinatoren etablert på forhånd. Jeg syntes urfolk/regnskogstema fikk god plass, og ble integrert i flere sesjoner og liturgier/symbolhandlinger. Men det ble tydelig at temaet er mer kontroversielt i IECLB enn jeg var klar over. Det kom til uttrykk for eksempel i respons og kommentarer etter at to urfolksrepresentanter og et par andre aktivister fra COMIN hadde sine innledninger. De fleste kommentarene fra salen – noen overraskende krasse – problematiserte mer enn gav støtte. IECLB ble i sin tid etablert av tyske innvandrere som ble lovet land av staten i flere delstater, og som ofte kom i konflikt med urbefolkningen. Fremdeles har de fleste tysk-klingende navn, og mange av medlemmene er direkte eller indirekte engasjert i industri/industrielt jordbruk. Kun én av prestene i kirken er svart, og det er nok få medlemmer blant urfolksgrupper. Det store flertallet av IECLB-medlemmene stemmer på Bolsonaro, fikk jeg høre fra noen. Kirkeledelsen er nok mer på Lulas side. Disse antakelsene har jeg ikke belegg for, men mye tyder på at det er slik. At valgkampen og den generelle stemningen indirekte påvirket diskusjonene i Kirkemøtet, er åpenbart.

En annen slik kopling til det politiske tøffere klima, er økende polarisering og hatprat, og at dette også merkes i kirken. Dette er noe kirkeledelsen har fortalt oss om tidligere. Litt overrasket var jeg likevel da Kirkemøtet på et tidspunkt ble avbrutt ved at noen hadde lagt ut "fake news" på sosiale medier om IECLB med en bit av en video fra det pågående Kirkemøtet, tatt ut fra sin sammenheng, og med nedsettende ord om kirkens ledelse. Trolig var det ingen av dem som var til stede som stod bak, og saken ble håndtert godt av ledelsen. Men det viser likevel hvordan en større kontekst spiller inn også i en kirkelig mindre kontekst.

Et tredje område som fremdeles skaper spenninger, er på temaet kjønn/gender. På den positive siden markeres det i år at det er 40 år siden den første kvinnelige prest ble ordinert. Det er i dag 30 % kvinnelige prester, samt en kvinne som toppleder; Silvia Gentz. Kirkemøtet fikk fram kjønnsbalanse og et dels et inkluderende språk (kvinnelige prester er nok mer bevisst på dette enn mannlige prester...) Men generelt i IECLB er nok likestilling mer kontroversielt, eller i alle fall nedtonet blant majoriteten. Jeg kan igjen ane en påvirkning av en hardnet politisk kontekst. Kirkemøtet vedtok likevel en sak om gender-justice policy, inspirert av LVF. Det ble litt kritikk av at den ikke var «modnet/diskutert» lokalt. Muligens var dette en taktisk manøver for å få den igjennom? Homofiles rettigheter snakkes det lite eller ingenting om og berøres knapt i den vedtatte policyen. Det var meget få ungdommer til stede, i alle fall som delegater. Og som nevnt tidligere, knapt noen med urfolks- eller afrikansk bakgrunn. Det er en vei å gå her, noe som for all del Dnk også har ...

Det var litt spenning knyttet til at en markant konservativ lederkandidat stilte til valg, men trakk seg av ukjent grunn like før. Den sittende ledelsen ble gjenvalgt, med Silvia Beatrice Gentz som president og *presiding pastora*, samt vispresidentene Mauro Batista de Souza og Odair Braun.

Ingen fra misjons-/fornyelsesbevegelsen *Encontrau* (samarbeidspartner av NMS) var representert og heller ikke nevnt, så langt jeg kunne høre. Men en egen strategi på misjon ble presentert og kan være nyttig å sette seg inn i både for NMS og vårt eget samarbeid. År 2024 skal IECLB feire 200 år med luthersk nærvær i Brasil. Dette 200-årsjubileet er under planlegging og forberedes kommende år på alle nivåer i kirken.

På grunn av språkutfordringene fikk jeg ikke med meg alt som skjedde, men kjente likevel på godt fellesskap, samt på god ivaretagelse fra vertskapets side. Jeg tror også at «kirkestemmer utenfra» som understreker viktigheten av f.eks. demokrati, menneskerettigheter og regnskogbevaring, kan være viktig. (Internt er man nok ganske forsiktig på flere tema). Det fikk jeg en bekreftelse på fra en av lederne i etterkant.

Besøk hos Suri-indianere i urfolksreservatet Sete de Setembro

Det finnes et sted mellom 230 og 300 urfolksgrupper i Brasil som snakker mer enn 180 ulike språk. I Amazonas er det 1,6 millioner urfolk av en befolkning på 33 millioner. Ved hjelp av gode kontakter i Regnskogsfondet og deres lokale kontakt i Cacoal fikk jeg besøke flere steder og representanter for *Surui (Paiter)-indianerne* som holder til i urfolksreservatet *Sete de Setembro*, hovedsakelig i ti landsbyer i grenseområdene mellom delstatene Rondonia og Mato Grosso. En urfolksleder jeg møtte, Gasoda Surui, fortalte at hans folk en gang hadde vært 6000. Men nå er de bare 150 igjen etter en brutal kolonisering. Suruiene driver med blant annet kaffe, medisinske planter og kunnskapsformidling. Flere var opptatt av både å ta vare på sin kultur, religion og tradisjoner og *samtidig* ta del i teknologisk, digital og allmenn kunnskapsutvikling.

En annen leder var meget kritisk til overgrep fra kirker og hadde mange eksempler på pastorer fra ulike kirker som hadde bedt dem kvitte seg med ritualene og pilene sine, ikke lage håndverksprodukter osv. Likevel hadde de også noen erfaringer med mer kultur-sensitive og diakonale kirkelige organisasjoner som COMIN, som hadde respektert og samarbeidet med dem på en helhetlig og sensitiv måte.

Beskyttelse av urfolk, deres levesett og reservater er det beste vernet også av regnskogen. Under forrige president forsvant tropisk skog på størrelse med Danmark! Med Lula på plass er det et stort håp om at både urfolk og regnskogen tas på alvor på en helt annen måte. Besøket i regnskogen var en kraftig påminner på godt og vondt.

Besøk på Sjømannskirka

På vei tilbake hadde jeg søndagen i Rio de Janeiro. Jeg besøkte Sjømannskirka og deltok på gudstjeneste der. Tidligere generalsekretær i Sjømannskirka, Ørnulf Steen, var til stede som «pensjonist-vikar» en periode. Veldig flott å tilbringe deler av søndagen der og en kveld med Ørnulf som tidligere også har vært misjonær for NMS i Brasil og kjenner forholdene i landet godt.

Noen oppfølgingspunkter

- Fra vår side har vi et utkast til handlingsplan basert på samarbeidsavtalen. Det ble ikke anledning til å slutføre denne i oktober, men det vil gjøres digitalt.
- President for IECLB, Silvia Beatrice Gentz, besøker Europa i mai, og kommer til Oslo et par dager i begynnelsen av måneden. Hun kan muligens bli med på noe av MKR-møtet.
- Det ble etablert en god relasjon mellom Nora Antonsen, daværende leder for Dnks ungdomsutvalg, og ungdomsdelegaten fra IECLB under COP 26 i Glasgow. De ønsker gjerne en fortsettelse av ungt klima-/miljøsamarbeid og har konkrete planer.
- IECLB planlegger 200-årsjubileum i 2024. Den norske kirke bør planlegge et besøk da.
- *Dekolonisering* er nok sensitivt, men samtidig etterspurt, og erfaringer fra urfolksarbeid og forsoningskommisjonen 2023 kan trolig være av stor interesse koplet til jubileet.
- I IECLB er det planer om et program gjennom Kirkenes verdensråd om miljø i Amazonas og økologisk jordbruk. Det er også interesse fra IECLB å knytte nærmere koplinger til *Interfaith Rainforest Initiative*, hvor også Kirkenes verdensråd er en partner. Dette bør vi følge tett.

Vedlegg:

[Portal Luteranos | Saudação do Rev. Einar Tjelle - Igreja da Noruega](#)

[Spenning i regnskogens rike - Den norske kirke \(kirken.no\)](#)